

ARHIMANDRIT
SERAFIM ALEXIEV

PREDICI

*Taina vieții duhovnicești constă în
smerenie și pocăință*

Traducere din limba bulgară
Gheorghiță Ciocoi

editura
Σοφία

București

Către cititor

În anii regimului ateist, vrednicul de pomenire arhimandrit Serafim Alexiev s-a dovedit a fi cel mai prolific scriitor bisericesc, teolog și poet bulgar, care și-a dedicat întreaga creație luminării duhovnicești a credincioșilor.

Ca cel mai devotat dintre fiii duhovnicești ai Sfântului Serafim (Sobolev) al Sofiei, arhimandritul Serafim a moștenit de la el râvna fierbinte pentru curăția credinței ortodoxe, însoțită de o profundă smerenie, blândețe îngerească și lipsă de răutate. Aceste calități duhovnicești au stat la temelia creației sale și i-au dat o putere lăuntrică aparte. Tocmai de aceea, în vremurile materialismului ateu și de negare a credinței, cuvintele, poezia și cărțile arhimandritului Serafim au reprezentat un adevărat sprijin duhovnicesc pentru popor. În acea perioadă de sărăcie a literaturii ortodoxe, ele erau căutate, transmise din mână în mână între credincioși, copiate și dactilografiate.

Dar și după schimbările politice petrecute în anii '90, până în ziua de astăzi, cărțile arhimandritului Serafim continuă să schimbe vieți, asemenea unui far luminos care îi scoate pe oameni din întunericul necredinței, oferindu-le răspunsuri la întrebări de căpătâi și călăuzindu-i pe calea vieții duhovnicești autentice.

Lucrările sale – *Nădejdea noastră*, *Dragostea noastră*, *Credința noastră* (în colaborare cu episcopul Nicolae Kojuharov), *Sfântul Serafim de Sarov*, *Rugăciunea noastră*, *Despre Rugăciunea Domnească*, *Leacul uitat*, *Vrajbă și împăcare*, *Mândrie și smerenie*, *Mistica bolnavă și mistica sănătoasă*, *Despre viața de după viață*, *Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul*, *Sunt demne de crezare Viețile Sfinților?*, *Sfântul Ioan de Rila și însemnătatea lui pentru poporul bulgar*, *Viața Sfântului Țar Boris*, *Lucrarea misionară și bisericească a Sfântului Constantin Filosoful*, *Ortodoxia și ecumenismul* – precum și o serie de studii teologice și morale, alături de minunatele

sale poezii, rămân până astăzi o contribuție valoroasă la lucrarea bisericească și de propovăduire a Bisericii Ortodoxe.

În această carte sunt adunate predici și cuvântări ale arhimandritului Serafim nepublicate până acum. Unele dintre ele datează din perioada 1947-1968 și au fost rostite în biserici parohiale de la Sofia ori din provincie. Altele au fost alcătuite și rostite în mănăstirea Kneajevo.

Se cuvine să înălțăm o rugăciune de mulțumire către acest vrednic lucrător în ogorul Domnului și să luăm aminte la glasul învățăturilor și povățuirilor sale!

Editorii

*Vino, Doamne Iisuse!*¹

Miluieste-mă, Dumnezeule, miluieste-mă...

Iubiți frați și surori,

Ce alt strigăt ar trebui să se înalțe din piepturile noastre în aceste sfinte zile, dacă nu suspinul rugător: „Miluieste-mă, Dumnezeule, miluieste-mă!”? Iată că a trecut cea mai mare parte din prima săptămână a Postului Mare! Ne pregătim pentru Sfânta Împărtășanie. Vrem să ne unim cu Hristos! Dorim ca cerul să coboare în sufletele noastre. Ne simțim atât de nevrednici, atât de întinați, atât de împovărați de păcate, încât strigăm fără voce, cufundându-ne în duhul de pocăință al canonului Sfântului Andrei Criteanul: „Miluieste-mă, Dumnezeule, miluieste-mă!”

Unii dintre noi au ținut post aspru, călăuziți de o râvnă vrednică de laudă – de a începe o viață plăcută lui Dumnezeu. Alții – din pricina neputinței trupești – nu au ținut², însă s-au smerit, mai de folos fiind aceasta decât postul aspru. Unii au făcut acasă, înaintea icoanelor, multe metanii, iar alții s-au mulțumit doar cu suspine din inimă pentru păcatele lor. Unii au citit rugăciuni lungi, alții au plâns cu pocăință înaintea lui Dumnezeu... Fiecare s-a ostenit pe cât i-a stat în puteri. Așadar, nici unul dintre cei care cred sincer în Dumnezeu nu a rămas nepăsător față de mântuirea sa. Pentru că fiecare simțim că vremea Postului Mare ne-a fost dată pentru pocăință, că așteptăm un Oaspete de seamă să vină în sufletele noastre prin Sfânta Împărtășanie, și de aceea totul trebuie să fie pus în rânduială.

„Suflete al meu, suflete al meu, scoală-te! Pentru ce dormi?” – ne îndeamnă Biserica. Domnul Se apropie! Cum Îl vom întâmpina? Curățite sunt inimile noastre, șters este praful păcatelor din ele, sunt

¹ Predică rostită într-o seară de joi din prima săptămână a Postului Mare, fără menționarea anului.

² În primele trei zile ale Postului Mare nu se mănâncă și nu se bea apă.

spălate cu lacrimi de pocăință ferestrele sufletelor, sunt aprinse candelile noastre?

Aduceți-vă aminte de pilda celor zece fecioare! Iisus Hristos, Mirele, vine către sufletele noastre. Cum ne va afla El? Când așteptăm un oaspete de seamă, câtă grijă avem să ne pregătim pentru întâmpinarea lui: curățăm, spălăm, măturăm, aerisim, aranjăm!... Dar iată, vine la noi Cel mai înalt Oaspete – Iisus Hristos – prin Sfânta Împărtășanie! El va bate la ușile noastre și va intra. Dacă înăuntru Îl întâmpină duhoare de păcate, dacă El vede că totul în noi este acoperit de praf și plin de oaspeți nepoftiți, ne va ocoli cu chipul trist, pentru că nu găsește loc în noi. Dar cine s-a așezat în noi, de nu mai este loc pentru El? Păcatele! În spatele fiecărui păcat, așa cum ne învață Sfinții Părinți, se ascunde un demon. De fiecare dată când păcătuim, un demon tănuț se vâra în noi și ne chinuie. Păcatele ne otrăvesc viața și ne întunecă sufletele, pentru că în ele se ascunde otravă satanică. Nu întâmplător obișnuința păcătoasă, numită „patimă”, aduce multă suferință. O, frați și surori, oare vom socoti ca mai bune păcatul, patima, suferința, decât pe Cel Care ne dă fericirea cerească? Să lepădăm tot ce este vătămător din sufletele noastre, ca să-I facem loc Lui! Să alungăm răutatea, să lepădăm viciile, să ne lepădăm de păcate! Iar asta putem face doar prin Sfânta Taină a Pocăinței, care se săvârșește înaintea preotului. Să ne spovedim! Să ne spălăm sufletele cu lacrimi! Și, dacă nu putem vărsa râuri de lacrimi, să vărsăm măcar pârâiașe! Dacă nici pârâiașe de lacrimi nu izbutim, măcar picături ca de ploaie. Iar dacă ochii ni s-au uscat întru totul, să izvorâm suspine adânci de pocăință din piepturile noastre!

Cea mai mare piedică pentru pocăința noastră e faptul că inimile ne sunt adesea reci, chiar împietrite! Să le încălzim! Să ne ostenim duhovnicește! Să ne rugăm fierbinte lui Dumnezeu ca El să ne ajute întru pocăință! Să strigăm din adâncul sufletului nostru: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!” sau „Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă!”. Când vom aprinde des rugul rugăciunii în sufletele noastre, el va izbucni într-o adevărată vâlvătaie.

Știți că printr-o lupă pot fi adunate razele soarelui și poate fi aprins un foc. Să adunăm în conștiința noastră, asemenea unei lupe, toate razele cerești și veșnice ale adevărului și credinței într-un singur punct, să cugetăm cu rugăciune asupra acestui punct, și inima noastră se va

aprinde cu credință și râvnă. Asupra căror adevăruri să medităm? Că Dumnezeu este adevărul, că El este dragoste, că El este bucuria noastră, că El a dat pentru mântuirea noastră pe Unicul Său Fiu, că prin păcatele noastre Îl mâniem pe Dumnezeu, că viața noastră zboară, că azi-mâine ne așteaptă moartea, apoi Judecata și, dacă nu ne-am pocăit – pierzarea! Gândiți-vă câți frați ai noștri au început postul anul trecut împreună cu noi, iar acum nu mai sunt!... Fericiți cei care s-au întors la Dumnezeu prin pocăință! Cine știe dacă și noi vom mai ajunge la următorul Post Mare?! Acum Dumnezeu ne-a lăsat asemenea smochinului neroditor, ca să vadă dacă anul acesta vom da roade; iar dacă nu vom da roade, s-ar putea să ne taie... Să ne cutremurăm gândind la toate acestea! Dacă inima noastră se va încălzi și se va smeri, pocăința va veni de la sine. Atunci ne vom aminti mai ușor păcatele cu care L-am mâniat pe Dumnezeu și ne vom grăbi să ne mărturisim pentru a primi iertare cât mai curând cu putință. După ce ne vom curăți, Se va sălășlui Iisus Hristos în noi, potrivit făgăduinței Sale: „Și vom veni la el și vom face locaș la el” (*Ioan 14, 23*). Închipuiți-vă – Hristos cu tot harul Său Se sălășluiește în noi! Aceasta este fericirea desăvârșită, Raiul, Împărăția lui Dumnezeu, care nu este mâncare și băutură, ci dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt! „Amin! Vino, Doamne Iisuse!” (*Apocalipsa 22, 20*).

Nimeni nu ne poate vătăma

*„Ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?”
(Matei 16, 26)*

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune într-una dintre cuvântările sale că: „Pe cel care nu-și face rău sieși, nimeni nu-l poate vătăma.”¹

„Dar – se vor grăbi unii să întrebe – poate fi adevărată o asemenea afirmație? Este oare adevărat că nimeni nu ne poate vătăma? Nu vedem noi că mulți ne fac rău? Și nu suntem noi înșine vinovați de rănilor pe care le îndurăm zilnic? Cine, oare, își dorește rău sieși? Nu sunt oare adevărate cele contrarii – că fiecare își dorește binele, iar dacă suferim vătămări, ele vin din partea altora?”

Pentru a înțelege cine are dreptate – Sfântul Ioan Gură de Aur sau cei care îl contrazic –, să vedem mai întâi ce este cu adevărat dăunător pentru om... Există o vătămare reală și una părută. Dacă sunt neînțelegeri, grăiri împotrivă și în general concepții diferite între oameni pe diverse teme, aceasta se datorează adeseori confundării unor noțiuni, unei gândiri neclare și denaturării anumitor adevăruri.

Orice lucru din lume poate fi vătămat de ceva. De pildă, fierul este cuprins de rugină, planta – de secetă... Elementele care dăunează, în exemplele date, strică lucrurile în esența lor. De aceea, ele devin adevăratele cauze ale stricăciunii.

Care este adevărata vătămare pentru om? Ceea ce afectează cel mai profund ființa lui. Iar esența cea mai de preț a omului nu este trupul, ci sufletul, după cuvântul Mântuitorului: „Ce-i va folosi omului, dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?” (Matei 16, 26).

¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Cuvânt despre cel care dacă nu se vatămă pe sine, nimeni nu-l poate vătăma”, în *Tvorenia sveatogo otța našego Ioanna Zlatoustă, arhiepskopa Konstantinoposkogo*, tom 3, Cartea a doua, Sankt Petersburg, 1897, pp. 475-496.

Arhimandritul Serafim Alexiev folosește, în predici, citate din Sfinții Părinți după ediții rusești – la fel ca în cazul de față. Pentru a ușura lectura textului, notele apar doar acolo unde sunt de neapărată trebuință. (*n. trad.*)

Trupul omului este trecător, iar sufletul este veșnic și nemuritor. Așadar, ceea ce vatămă trupul nu este cu adevărat vătămător; adevărata vătămare este ceea ce rănește sufletul, ceea ce împiedică desăvârșirea duhovnicească, ceea ce-l îndepărtează pe om de apropierea de Dumnezeu și îi zădărnicește mântuirea.

În ce constă vrednicia omului? În frumusețea hainelor lui? În bogățiile lui? În atracția trupului său? În sănătatea lui? În învățătura lui? În renumele său? În slava lui? În plăcerile vieții? Nu! Pentru că toate acestea, prin ele însele, nu adaugă nimic valorii sufletului. Adevărata demnitate a omului constă în dreapta sa credință în Dumnezeu și în viața sa virtuoasă, întemeiată pe această credință!

De aici putem concluziona care sunt păratele vătămări și pierderi pentru om și care este adevărata vătămare pentru el.

Părate vătămări sunt acelea care vizează partea trecătoare a omului – trupul, sănătatea, frumusețea, tinerețea, slava, plăcerile pământești, bogățiile, adică lucrurile ce nu reprezintă adevărata valoare. Iar adevărata, dezastruoasă vătămare este cea care atinge esența ființei omului, partea lui veșnică, nemuritoare și dumnezeiască – sufletul său, credința și virtutea sa! Odată ce am clarificat acest fapt, putem trece la analiza temei noastre, adică să vedem în ce măsură are dreptate Sfântul Ioan Gură de Aur, care susține că nimeni nu este în stare să-i facă rău omului dacă el însuși nu-și face rău.

Ce aduce vătămare omului?

Nimeni nu poate să ne vatăme. Există mulți factori care pot provoca omului urmări neplăcute. Îi vom împărți în următoarele grupe:

1. Forțele și fenomenele naturii – cutremurele, inundațiile, gerul, arșița, epidemiile, bolile, microbii, virusurile, insectele veninoase, fiarele, șerpii etc.

2. Oamenii răi prin exemplele lor de sminteală, provocările, vrăjmășiile, nedreptățile, trădările, calomniile lor etc.

3. Demonii prin ispitele lor viclene, ura nestinsă și veșnică față de neamul omenesc.

Ce rău ne pot face forțele și fenomenele naturii? Cutremurele și inundațiile ne pot distruge locuințele; gerurile și arșițele – ne pot cauza suferință fizică; epidemiile, bolile, microbii, virusurile, insectele ve-

ninoase și șerpilor – ne pot vătăma sau chiar distruge sănătatea; fiarele sălbatice – ne pot sfâșia. Dar ne pot ele atinge sufletul nemuritor, credința și virtutea lui? Nu!

Ce rău ne pot face oamenii prin exemplul lor smintitor, prin provocări, vrăjmășii, nedreptăți și altele asemenea? Ei pot să ne ispitească, să încerce să ne irite și provoace, să ne insulte, să răspândească despre noi zvonuri rele, să ne calomnieze, să ne alunge, să ne urască, să ne tulbure viața, să ne judece pe nedrept, să ne fure, să mintă, să ne defăimeze, să ne tortureze, să ne batjocorească, să ne bârfească, să ne prigonască, să ne necăjească și să ne facă rău în toate modurile cu putință, să ne blesteme și să ne defăimeze în fața societății, să ne maltrateze, să ne bată, să ne judece și în cele din urmă chiar să ne omoare.

Dar toate aceste răutăți care – este adevărat – provoacă atâta suferință, durere și necazuri pentru cel prigonit și chinuit, pot ele oare să-i piardă sufletul omului, dacă el își păzește credința dreaptă în Dumnezeu și virtuțile întemeiate pe ea? Cu siguranță, nu!

Ce rău ne pot face diavolii prin ispitele lor, cu ura lor nestinsă și cu veșnica lor vrăjmășie împotriva neamului omenesc? Ei pot să ne ispitească, pot să ne insuflă gânduri rele, să ne împingă spre păcat, să ne aducă în preajmă oameni răi, care să ne înșele, să ne asuprească și să ne chinuie. Dar, dacă suntem înțelepți și fiecare veghează asupra sufletului său, asupra credinței drepte și a virtuții sale, demonii, în ciuda tuturor vicleșugurilor și uneltirilor lor, nu ne pot face nimic rău.

Singurul lucru care aduce vătămare sufletului este păcatul. Păcatul ne desparte de Dumnezeu, ne lipsește de har, se pune stavilă mântuirii. Așa cum rugina roade fierul și seceta veștejește floarea, tot astfel și păcatul vatămă sufletul. Dar de unde vine păcatul în suflet? Vine el din afară? Poate cineva, cu de-a sila, să vâre păcatul în sufletul omului? Dacă s-ar putea dovedi că așa ceva este cu putință, atunci am putea afirma că Sfântul Ioan Gură de Aur nu are dreptate, după cum ne arată, că omul singur își face rău sieși. Cum să își facă omul rău singur, dacă forțe și factori din afară aduc păcatul în sufletul lui?...

De unde provine păcatul în sufletul omenesc?

Ei bine, tocmai în aceasta constă problema! Nimeni nu a dovedit – și nici nu poate dovedi – că păcatul intră în sufletul omului din afară.

Dimpotrivă, fiecare simte că el însuși este autorul păcatelor proprii. De aceea și conștiința îl mustră. Și, dacă lucrurile stau astfel, nimeni nu poate afirma că sufletul omenesc suferă o adevărată vătămare din cauza unor factori exteriori.

Sfânta Biserică, în acord cu cuvântul lui Dumnezeu și cu înțelepciunea cea sfințitoare, ne învață că păcatul se naște din abuzarea voinței noastre libere. Este în puterea noastră să păcătuim sau să ne ferim de păcat. Fuga de păcat este începutul virtuților. A te supune păcatului e naștere a patimilor. Virtuțile, împreună cu dreapta credință în Dumnezeu, înalță și mântuiesc sufletul. Iar patimile îl pierd și, astfel, îi pricinuiesc cea mai cruntă vătămare. Voința noastră, în urma păcatului, s-a pervertit. De aceea, înaintea propriei voințe, trebuie să prețuim voia lui Dumnezeu și să ne alipim de ea. Hristos ne învață să ne rugăm Tatălui Ceresc: „Facă-se voia Ta!” Voia lui Dumnezeu naște smerenie, blândete, răbdare în necazuri și altele asemenea. Cel ce primește toate acestea este prieten al sufletului său și se mântuiește. Iar cel ce le respinge este vrăjmaș al propriului suflet și singur își face rău.

Săvârșirea păcatelor vatămă cu adevărat sufletul. Și aceasta depinde de noi, de libera noastră voință, de hotărârea noastră. Nimeni nu are putere asupra acestei părți dumnezeiești din noi. Nimeni nu ne poate sili să săvârșim fărădelegi. Dacă totuși le săvârșim, facem aceasta pentru că noi înșine am consimțit. Din afară ne pot provoca, ne pot ispiti, ne pot împinge spre păcat, chiar și cu de-a sila – dar, dacă voința noastră nu este de acord, fapta săvârșită cu forța nu este păcat.

Păcat este doar atunci când, prin hotărârea noastră, călcăm legea lui Dumnezeu. Această hotărâre ține de libera noastră voință.

Totuși – va obiecta cineva –, dacă te jignește cineva și din cauza asta te mâinii și te întorci împotriva celui ce te-a jignit cu insultă, nu intră oare păcatul în sufletul tău din afară? Cum poți fi vinovat tu, când ai fost insultat pe nedrept? Ești vinovat, pentru că întoarcerea jignirii este oprită de Domnul. Când ai fost insultat, de ce n-ai tăcut, ci te-ai mâniat și ai ofensat? Ai fi putut să te smerești. Dar, pentru că ai răspuns răului cu rău, ai săvârșit un păcat.

Acest păcat nu a intrat în sufletul tău din afară, ci s-a născut în adâncurile ascunse ale voinței tale libere. Dovada acestui fapt este că nu fiecare om ofensat răspunde la insultă cu insultă. Prin urmare, nu

orice om nedreptățit și jignit se mânie neapărat, nu fiecare suferă vătămare sufletească.

Sunt oameni virtuoși care, mai degrabă decât să caute slava deșartă, iubesc virtuțile tăcute și ascunse în suflet: blândețea, răbdarea, smerenia, iertarea. Astfel de oameni doresc și văd ca pe o lumină cerească acea rază tainică ce pătrunde în adâncul inimii și se reflectă în chipul sufletului prin virtuți creștinești. În fața ispitei de a-și apăra onoarea și numele amenințate de insultă, ei aleg să stingă cu blândețe păcatul mâniei și să păstreze lumina blândeții, a smereniei și a iertării față de cei ce i-au jignit. Dacă suntem jigniți, ni se pune înaintea o provocare: să ne răzbunăm sau să iertăm. De noi depinde ce alegem. Dacă iertăm, nu doar că nu suferim vătămare sufletească dintru insultă, ci, dimpotrivă, primim mare folos, pentru că ne întărim în blândețe și devenim vrednici de răsplata cerească. Dar, dacă nu iertăm și alegem să ne răzbunăm, atunci suntem vinovați, pentru că noi înșine am luat această hotărâre de a greși, în taina gândului ascuns de privirile celorlalți, cu propria noastră voință liberă.

Așadar, câtă dreptate are Sfântul Ioan Gură de Aur când spune: „Cel obijduit suferă vătămare nu de la alții, ci de la sine însuși”!

„Nimeni nu poate să-i facă rău aceluia care nu vrea să-și facă singur rău; și, pe de altă parte, celui care nu voiește să fie veghetor și să împlinească ceea ce se cuvine din partea sa, nimeni niciodată nu-i va putea fi de folos.” „Strâmtorările celor puternici, calomniile pline de mânie ale celor răi, mulțimea necazurilor și toate nenorocirile nu pot cătuși de puțin să zdruncine bărbăția, liniștea și demnitatea aceluia om care nu se gândește doar la sine, care nu urmărește numai binele propriu, chiar dacă s-ar folosi mii de mijloace.”

Voința noastră liberă – salvatoare sau trădătoare

Purtăm în noi ceva măreț – sufletul! Dacă păstrăm în el credința în Dumnezeu și virtuțile, nimeni nu ni le poate răpi! Domnul a făcut din sufletul nostru o cetate și a închis în el convingerile noastre cele mai adânci – de neatins pentru vrăjmașii noștri – fie ei demoni, fie oameni răi.

Cheia acestei cetăți a dat-o Dumnezeu în mâinile noastre. Nimeni nu ne poate cuceri sufletul și nu poate pătrunde în el, până când nu